

Še jedno in sicer jako kočljivo stvar je še omeniti pri vzgoji učencev. To poglavje se tiče delavskega vprašanja. Jaz ne vem, je li bilo kdaj drugače. Kolikor se morem spominjati, in to je že nekaj let, da je redke delavec, ki bi kaj iz svoje volje ali dobrega srca pripomogel k strokovni ali pa duševni izobrazni učencev. Naj delavci še toliko govore o skupnosti, človeški ljubezni in podobnih stvareh, na učence se nikdar ne ozirajo dosti. Kaže se, kakor bi otrpnel egoizem tu imel roko vmes. To tudi ničesa ne de, dokler se delavci sploh za vzgojo učencev ne brigajo, in v čast inteligentnih delavcev lahko rečem, da se navadno tudi tako godi; slabo je pa, če na učenca na neprimeren način delavci vplivajo in ga zamotajo v politične stvari. Treba je dolgih britkihkušenj, predno se mu duh tako pomiri, kakor je bil miren poprej.

Noben mojster pa ne more zahtevati, da bi delavci zastonj zgubljali čas z učenci; toliko pa mora zahtevati, da se delavci udajo njegovim zahtevam glede učencev. Ne da se opravičiti, če se nespridenemu dečku iz srca izrujejo idealna čuvstva, če se človeku, ki vesel in pogumen zre v prihodnjost, pokaže slaba stran sveta, katero so napravili in ju vzdržujeta človeška hudobija in lakomnost.

Mojstrom in delavcem se priporoča, naj ljubeznjivo in pravično ravnajo z mladim naraščanjem, naj že pri tem računajo na hvaležnost ali pa ne. Tako ravnanje je človeška dolžnost in le s tem je mogoče vzgojati značaje. Dobro vzgojeni in značajni delavci ne bodo nikoli v škodo niti mojstru niti delavstvu, temveč bode zveza mejsebojnega sporazumljenja. Le tako je mogoče ustaviti nazadovanje našega obrta in produkcijo zavrtni v oni tir, kakor to žele pošteni in delavni ljudje po vsej pravici in kar bodo tudi dosegli!

Obrtnijske raznoterosti.

Premembe obrtnijskega reda. Trgovski minister je predložil zbornici poslancev načrt novega obrtnega reda. O tem obrtnem redu bomo še večkrat govorili. Danes le toliko rečemo, da se želji malih obrtnikov pri njem ni dosti oziralo, v njem bi zastonj iskali kacega varstva malega obrtnika pred velikim industrijcem. Reči pa tudi moramo, da nimamo upanja, da bi sedanji državni zbor načrt kaj zboljšal.

Vrednost železa. Kos železa, ki velja neobdelan 30 kr., dobi vrednost 1 gld., ako se iz njega izdelajo podkve, 1 gld. 50 kr., ako se iz njega naredi kmetijsko orodje, obdelan kot obrtnoumeten izdelek doseže vrednost 15 gl., podelan v igle 25 gld., podelan v gumbe 250 gld., v urne zmeti in kazalce pa celo vrednost 1500 gld.

Kmetijstvo.

Svinjski hlevi.

Svinjerejo v naših krajih mnogo to ovira, ker nimamo dobrih svinjskih hlevov. Ljudje ne pridejo do prepričanja, da svinja tudi potrebuje čistosti. Mnogi celo mislijo, da svinja tem bolje vspeva, bolj če se v blatu

valja. Svinjski hlevi so navadno temni, zaduhli in vlažni in to vse ne pospešuje zdravja živali.

Umen gospodar bode pa gotovo skrbel za čistost v svinjskem hlevu. Za to tak hlev ne sme biti prenizek, da se zrak v njem prehitro ne spridi. Tla naj so malo nagnena, da se gnojica odteče. Dobro je, če se razdeli hlev z opeko na stranski rob postavljeno v dva dela. Zgornji oddelek se nastelje, spodnji pa ne. Prašiči se kmalu navadijo, da le v gornjem oddelku leže, v spodnjem oddelku pa odkladajo svoje blato. Prašiči so tako vedno čisti, kar je v korist njih zdravju.

Še bolje je pa, če se za prešiče napravi iz drogov nekak nizek oder. Drogi se polože na štiri podolgo priložene kole, tako, da je pod njimi malo prostora. Na ta oder se nastelje. Prašiči se kmalu navadijo, da na odruspe. Tak oder ima to prednost, da scalnica odteče skozi droge, ako kak prešeč tudi zmoči svoje ležišče.

Po tlaku hleva je potreba narediti žlebove za odtok gnojnice. Mnogi imajo navado, da za to naredijo pokrite kanale. To pa ni dobro. Taki kanali se radi zamaše in se težko snažijo. V njih se pa posebno rade naselijo podgane, ki so prava nadloga za vsak svinjski hlev.

Predali v svinjskem hlevu naj bodo zidani, kajti les se močno navzame vlažnosti in hitro gnije. Ravno zaradi tega naj se napravi tlak od cementa. Tak tlak, če je malo nagnen, se jako lahko čedi, ako se le polije z vodo. Večkrat se pripeti, da svinja poleži mlada praseta. To se pa lahko prepreči, ako se 25 cm od stene in ravno tako visoko napravijo železni drogov, najbolj stare plinove cevi, ki se dobe po ceni. V prostoru, ki tako nastane, se prašički kaj lahko gibljejo in leže blizu stare svinje, a se vendar ni bati, da bi jih poležala.

Poleg tega naj se v vsakem hlevu, v katerem so stare svinje in praseta, napravi tudi oddelek, kjer bodo se mogla praseta sama krmiti, ne da bi stara svinja mogla do njih korita. Pri taki vredbi svinjskega hleva se bode svinjereja bolje izplačevala, nego se pa sedaj.

Kmetijske raznoterosti.

Konoplja sredstvo proti žitnemu molu. Na Francoskem so se prepričali, da izhlapienje konopelj prežene žitne mole. V neki žitnici je bilo 200 hektolitrov žita, katerega so se zelo lotili žitni moli. Slučajno so pa v to žitnico dali nekaj konopelj. Drugo jutro so našli na postrešnih brunih polno molov, ki so iskali izhoda, ker jih je pregnal duh konopelj.

Voda in piča za koze. Voda za koze mora biti sveža in po zimi se mora malo ogreti, da živali ne zgube preveč telesne gorkote. Koza ljubi suho pičo, vodena piča ni dobra zanje, torej tudi mokra trava ne.

Poučni in zabavni del.

Petdesetletnica Ahaceljnovе smrti.

Dne 23. novembra je minulo 50 let, od kar je v Celovci umrl sloveči koroško-slovenski rojak profesor Matija Ahacelj. Ta nenavadni mož je zaslužil,

da se ga spominjamo z nekaterimi vrsticami, kajti bil je izgleden in časti vreden kot profesor in učenjak, kot človek in kristjan, ter kot pisatelj in neumorno delavni domoljub. Rodil se je dne 24. svečana 1779. l. v Gorenčah št. jakobske fare v gornjem Roži, katera slavna župnija nam je dala že toliko vrlih rodoljubov duhovskega in posvetnega stanu. Po rodu bi se imel prav za prav pisati „Kobentar“, pa ko so ga v celovški šoli vprašali po imenu, je rekel, da je „Ahaceljnov Matija“, in tako mu je ime ostalo. Njegovi starši so bili revni, in Matiček bi ne bil prišel v Celovec, da ga ni blagodušno podpiral takratni šentjakobski kaplan Franc Hudelist, ko je spoznal njegovo bistro glavo. V malih šolah je v Celovcu pomanjkanje trpel, v prvi latinski šoli pa je dobil štipendij ali ustanovo letnih 50 gld. V drugi šoli je že druge, gospodske otroke za plačo poučevati začel, tako da ni le samega sebe z vsem preskrbel, ampak je podpiral še svojega bolnega očeta in svojega mlajšega brata, ki je za njim v šole prišel. Ko je latinske šole s sijajnim uspehom dovršil, mislil se je posvetiti duhovskemu stanu. Zgodilo pa se je, da je zbolel profesor matematike Paris pl. Giuliani, in ta je, poznavši učenost in izborne lastnosti Ahaceljnov, predlagal deželni vladi, naj Ahaceljna imenuje za njegovega namestnika; tako se je tudi zgodilo. Čez nekaj časa je Giuliani šel v pokoj in Ahacelj je bil za njegovo mesto imenovan. Kot tak je služil celih 38 let. Ahacelj pa je hotel še več storiti, hotel je postati dobrotnik ne samo dijakom, ampak celi deželi. Zato se je poprijel kmetijskih vednostij in se pridružil koroški kmetijski družbi. Kmetijstva se je učil tako iz knjig, kakor z lastnim delom in poskušanjem: na svojem vrtu je vse sam obdelal, rastline sadil, sadiče cepil itd.

Kmalu je postal profesor ali učenik tudi pri koroški kmetijski družbi v Celovci, katera ga je potem izvolila za svojega tajnika, kar je ostal do svoje smrti. Tukaj si je pridobil nevenljivih zaslug. Kmetijska družba je bila prej močno zanemarjena, marljivi Ahacelj jej je udihnil novo življenje. V letih 1831 do 1839 je uredoval družbin list „Blätter für Landwirtschaft und Industrie“. Leta 1844 je družba začela izdajati list „Mittheilungen“, in tudi tega je on uredoval. Nadalje je za svoj denar kupil 3 orale zemlje blizu Celovca za 1700 gld., in to zemljišče je kmetijski družbi podaril za drevesni vrt in druge kmetijske poskušnje, kateremu namenu tisti svet še danes služi. To je pač dokaz, da je, pozabivši na samega sebe, skrbel le za občni blagor. Sedanje vodstvo kmetijske družbe, ki je Slovencem tako malo naklonjeno, naj bi se vendar včasih spominjalo, koliko zahvale je družba dolžna Slovencu Ahacelju!

Ahacelj se je pečal tudi z vremenoslovjem in je vreme opazil 33 let. Svoje dijake je Ahacelj učil z gorečo in jasno besedo, pri kmetijskem pouku pa

jim je tudi dejansko pokazal, kako se dela. Učil je kmetijstva pa tudi kmete. Rad je zahajal v svoj rojstni kraj, in kedar je prišel domov, so ga kmetje kar obsuli, da jim je kaj povedal. Govoril jim je po več ur nepretrgoma. Za dijake je skrbel duševno, pa tudi telesno. Pomagal jim je v vsakteri potrebi. Sploh je bil dobrotljiv do skrajnosti; vse je razdal, še svojo obleko, tako da je imel včasih sam le eno suknjo. Da pa pri toliki milosrčnosti ni prišel sam v zadrego, živel je sam za se čisto priprosto: zjutraj je imel prežgano juho namesto kave, opoludne pa žgance namesto mesa, za malo južino pa kos črnega (rženega) kruha. Dal si je vselej napraviti le eno jed, rekši: „če ima človek le eno jed se mu ustavi, kedar je ima zadosti; kdor pa ima pred seboj več jedij, je še naprej, ko je že sit, in tako se preobje, kar ni prav in tudi ni zdravo“. Njegova pijača je bila čista voda. Bil je zvest kristijan, in če je bilo le mogoče, šel je vsaki dan k sveti maši, ob nedeljah pa tudi k večernicam ali litanijam.

Národna zavest takrat še ni bila tako probujena kakor v naših časih; v sredi vsega nemškutarenja, pa si je Ahacelj vedno ohranil svoj slovenski značaj. Kupil je vsako slovensko knjigo, ki je izšla; in ko so v Ljubljani začele „Novice“ izhajati, se jih je silno razveselil in jih vsem priporočal. Slovenske knjige je delil med kmete. Nabiral je besede za rečnike ali slovarje, ki sta jih izdala Jarnik in Slomšek. V porazumnosti s slavnim škofom Slomšekom je na svitlo dal „Koroške in štajerske pesmi“. To sicer niso „národne“ pesmi, le nekaj je vmes národnih, pa še tiste so popravljene, večina pa je umetnih, nekaj jih je zložil rožanski tkalec in pesnik Miha Anderjaš, nekaj pa Slomšek in drugi štajerski duhovniki-pesniki. Ta zbirka se je slovenskemu ljudstvu prikupila, kar se spozná iz tega, da je doživela tri izdaje (1833, 1838, 1852).

Svoje domoljubje je pokazal Ahacelj tudi s tem, ker ni maral zapustiti svoje domovine; vabili so ga v Brazilijo, vabili za profesorja visokih šol na Dunaj, pa ni maral sprejeti, preveč bi se mu tožilo po slovenski domovini, za katero je ves čas svojega življenja tako neumorno delal. Naš čas pač ne rodi več takih móž, saj naše dni se nihče več noče zatajevati, mi smo v dóbi uživanja in mehkužnosti. Možje omikanih krogov se naše dni nočejo več pokoriti cerkvi in Kristusu, pa tudi ne poznajo tiste velikosrčne dobrotljivosti in nesebičnosti. On nam je krasen izgled možate delavnosti in telesne zmernosti. Naš dični Ahacelj naj se slovenski mladini vedno kot uzor v izgled postavlja, tako bo njegov spomin nepozabljen mej Slovenci.

„Mir“